

Algas nodokļa grāmatiņa – iespēja saņemt nodokļu atvieglojumus

Ir pagājuši jau gandrīz četri gadi, kopš ieviestas digitalizētas algas nodokļa grāmatiņas, proti, tagad tās pieejamas tikai elektroniskā formā Valsts ieņēmumu dienesta (VID) Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (EDS). Daļa iedzīvotāju aktīvi izmanto iespēju visu pašam kontrolēt un elektroniski mainīt, savukārt citi ir piemirsuši par šādas grāmatiņas esamību. Tomēr jāatceras: ja vēlies savlaicīgi – katru mēnesi – saņemt visus nodokļu atvieglojumus, kas pienākas, ir nepieciešams regulāri aktualizēt informāciju savā elektroniskajā algas nodokļa grāmatiņā. Pamatojoties uz tajā esošo informāciju, darba devējs, aprēķinot algu, piemēro gan neapliekamo minimumu, gan atvieglojumus.

Ja nebūs iesniegta algas nodokļa grāmatiņa, piemēros IIN 23% likmi

Ar šo gadu ir ieviesta progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) likme, un tādējādi ieņēmumiem līdz 1667 eiro mēnesī jeb 20 004 eiro gadā tiek piemērota zemākā IIN likme – 20%. Tomēr to piemēro tikai tiem strādājošajiem, kuri algas nodokļa grāmatiņā norādījuši savu darba devēju kā galveno ienākumu gūšanas vietu (iesnieguši galvenajā ienākumu gūšanas vietā). Tas pats attiecas arī uz vairākās darbavietās strādājošajiem: **lai tiktu piemērota samazinātā 20% likme, pamata darbavieta algas nodokļa grāmatiņā ir jāatzīmē kā galvenā ienākumu gūšanas vieta.** Savukārt, ja grāmatiņa nebūs iesniegta darba devējam (EDS nebūs veikts atbilstošs ieraksts), visai algai piemēros IIN 23% likmi, arī tad, ja ienākumi nepārsniegs 1667 eiro. Pārmaksātos nodokļus gan būs iespējams atgūt vēlāk, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju.

Līdzīgi kā progresīvās IIN likmes gadījumā, arī piemērojot VID prognozēto neapliekamo minimumu un nodokļa atvieglojumus, darba devējs ņem vērā, vai cilvēks šo darbavietu algas nodokļa grāmatiņā atzīmējis kā galveno ienākumu gūšanas vietu. **Ja darbavieta algas nodokļa grāmatiņā ir atzīmēta kā galvenā ienākumu gūšanas vieta, ienākumiem tiek piemērots VID prognozētais neapliekamais minimums, kā arī nodokļa atvieglojumi.** Tas nozīmē, ka atalgojums, ko saņemsiet, būs lielāks. Ja algas nodokļa grāmatiņa nav iesniegta darba devējam, pārmaksāto nodokli, kas veidojas no tā, ka gada laikā nav piemērots VID prognozētais neapliekamais minimums un nodokļa atvieglojumi, iespējams atgūt, tikai iesniedzot gada ienākumu deklarāciju.

Kontrolē informāciju, ko redz darba devējs

EDS ir personīgā nodokļu "internetbanka", kurā katrs var sekot līdzi savam nodokļu maksātāja statusam un nomaksātajiem nodokļiem, kā arī pārraudzīt to informāciju, ko par viņu redz darba devējs. Piemēram, ja nevēlaties, lai darba devējs redz informāciju par bērniem, algas nodokļa grāmatiņā varat neuzrādīt bērnus kā apgādājamās personas. Līdzīgi var nenorādīt arī informāciju par papildu atvieglojumiem, t.sk. invaliditāti. Abos šajos gadījumos gan jāzina, ka, aprēķinot darba algu, netiks ņemti vērā atvieglojumi par bērniem vai papildu atvieglojumi. Tomēr šī nauda netiek zaudēta, jo to varēs atgūt, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju. Tādējādi visus atvieglojumus, t.sk. arī pārmaksāto IIN, pilnā apmērā var saņemt nākamā gada pavasarī. Savukārt, ja vēlies, lai atvieglojumi par apgādībā esošām personām un papildu atvieglojumi (invaliditāte, represētā vai pretošanās kustības dalībnieka statuss) tiktu ņemti vērā, aprēķinot ikmēneša atalgojumu, tie ir jānorāda algas nodokļa grāmatiņā. Par turpmāko tad vairs nav jāuztraucas, jo darba devējs automātiski saņems informāciju par darbinieka algas nodokļa grāmatiņā veiktajām izmaiņām attiecībā uz viņam piemērojamiem atvieglojumiem.

Algas nodokļa grāmatiņā kā apgādājamie norādīti bērni

Ja algas nodokļu grāmatiņā kā apgādājamais norādīts bērns, svarīgi atcerēties, ka brīdī, kad viņš sasniedz 18 gadu vecumu, VID automātiski slēdz apgādības periodu. Tātad no tā brīža nodoklis tiek piemērots lielākai atalgojuma daļai. Ja bērns turpina iegūt vispārējo, profesionālo, augstāko vai speciālo izglītību un pats nav reģistrēts kā darba ņēmējs, tad viņš arī pēc 18 gadu sasniegšanas algas nodokļa grāmatiņā var būt reģistrēts kā apgādājamais. Tomēr apgādībā viņš var būt ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecumam.

Līdz šim katram pašam vajadzēja iesniegt informāciju VID par to, ka apgādībā esošais bērns turpina iegūt izglītību, taču tagad vairākumā gadījumu VID šo informāciju saņem no izglītības iestādēm. Drošības labad tomēr mācību gada sākumā vajadzētu ieskatīties savā EDS kontā, lai pārlicinātos, ka jaunietis tiešām ir apgādājamo sarakstā un tādējādi atalgojumam tiek piemēroti atvieglojumi.

Ja esi mikrouzņēmuma darbinieks

Daži izņēmumi jāņem vērā mikrouzņēmumu darbiniekiem. Šādām personām nav tiesību iesniegt algas nodokļa grāmatiņu nevienā ienākuma gūšanas vietā, proti, nav tiesību kādu no ienākumu gūšanas vietām atzīmēt kā galveno. Arī gadījumā, ja esi mikrouzņēmuma darbinieks un paralēli strādā pie darba devēja, kas nav mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs, algas nodokļa grāmatiņu nevar iesniegt nevienam darba devējam (ienākuma gūšanas vietā) līdz brīdim, kad ir zaudēts mikrouzņēmuma darbinieka statuss. Savukārt, ja tikai tagad uzsāc vai plāno uzsākt darba gaitas mikrouzņēmumā, VID algas nodokļa grāmatiņu automātiski izņem no darbavietas, kas līdz šim bijusi galvenā ienākumu gūšanas vieta, un slēdz iespēju grāmatiņu iesniegt citam darba devējam.

Tikai elektroniski

Algas nodokļa grāmatiņa kopš 2014. gada 1. jūnija ir pieejama tikai elektroniskā formā. Tā ir atrodama EDS <https://eds.vid.gov.lv/> sadaļā "Algas nodokļa grāmatiņa". Jāņem vērā, ka algas nodokļa grāmatiņas, kas izsniegtas līdz 2014. gada 1. jūnijam, nav derīgas un nav vairs izmantojamas. Visiem iedzīvotājiem, kuriem līdz tam bija izsniegtas algas nodokļa grāmatiņas papīra formā, VID tās automātiski aizstāja ar elektronisko versiju.

Ja cilvēkam līdz šim nav bijusi algas nodokļa grāmatiņa, to iespējams saņemt EDS, nospiežot izvēlni "Saņemt algas nodokļa grāmatiņu", un tā tiks piešķirta vienas darba dienas laikā. Tiklīdz grāmatiņa ir izveidota, persona pati tajā var veikt visas nepieciešamās izmaiņas un ierakstus, piemēram, par apgādībā esošām personām u.c.